

ІНВЕСТУВАННЯ В УКРАЇНІ: РОЗГЛЯД СУЧАСНОГО СТАНУ, РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Дудчик О.Ю., Місілюк Г.В., Лаптев І.О.

Дніпропетровський університет митної справи та фінансів

У статті проаналізовані публікації українських науковців, що досліджували стан інвестиційного ринку України в загальних рисах. Розглянуто сучасну ситуацію, подано статистичну інформацію, яка прямо вказує на динаміку розвитку цього сектору в контексті національної економіки. Розглянуті можливі шляхи до збільшення прямих фінансових інвестицій з інших країн, що сприятиме сталому розвитку економіки України. Авторами розроблені рекомендації щодо збільшення інвестиційного попиту на основі проведеного дослідження.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, стимулювання інвестиційної діяльності, інвестиційна активність, рівень інвестування, шляхи залучення прямих іноземних інвестицій, сучасний стан інвестиційного ринку України.

Постановка проблеми. Україна – це молода держава, яка незважаючи на усі існуючі перепони наближується за рівнем життя до європейських стандартів. Коли ми говоримо про розвиток, то маємо на увазі суто економічний його бік, тобто «розвиток держави», у контексті наукового огляду, є синонімом до «розвитку економіки в державі». Економічний розвиток неможливий без постійного, цільового, ефективного і контрольованого вливання реальних і фінансових інвестицій. Ці догми здаються більш ніж зрозумілими не тільки для людей із економічною освітою, але й для усіх без винятку громадян, але ми можемо бачити зовсім протилежну ситуацію: інвестиційний ринок в Україні розвинений погано. Деякі сфери, такі як закордонні інвестиції, перебувають на неприпустимо низькому рівні, якщо порівнювати їх із загальним станом економіки в країні. Саме тому стан ринку інвестицій, а також шляхи їх залучення, зокрема з-за кордону, є актуальним питанням для розгляду – постійні дослідження активізують державні перетворення в цій сфері і сприятимуть стійкому розвитку економіки в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чим швидше відбувається розвиток національної економіки, тим більше інвестицій потребують різні її галузі. Стосовно України можна сказати, що майже всі галузі підприємництва зацікавлені в залученні інвестиційних коштів. Іноземні інвестиції можуть стати простим і ефективним рішенням для розв'язку цієї проблеми, тим паче рівень залучення прямих іноземних інвестицій у державу прямо говорить про її інвестиційну привабливість для країн-партнерів. Такі вчені, як Скоробогатова Н. Є. та Шик Л. М. вивчали це питання з необхідною глибиною, що дає можливість продовжити їхні дослідження задля розробки певних рекомендацій щодо залучення іноземних інвестицій в Україну [9]. Також велику роль у вивченні питання прийняли такі вчені, як Л. М. Алексєнко та М. М. Назаров – їх комплексний багатофакторний розгляд сучасного інвестиційного клімату дав змогу глибше зрозуміти особливості інвестиційного ринку України [1].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Серед науковців, які раніше розглядали стан інвестиційного ринку України і аналізували його клімат, було подано дуже

мало рекомендацій щодо покращення ситуації, через що розвиток гальмувався. Розроблення навіть малих за своєю формою програм розвитку, зокрема програм по збільшенню прямих іноземних інвестицій, покладе початок для позитивних перетворень в цій сфері.

Мета статті. Метою статті є аналіз сучасного стану інвестиційного ринку в загальних рисах, а також розроблення на основі проведеного дослідження рекомендацій щодо збільшення кількості інвестицій з іноземних держав.

Виклад основного матеріалу. Для початку розглянемо визначення поняття «іноземні інвестиції», що подано в Законі України «Про режим іноземного інвестування». Згідно цього документу, «іноземні інвестиції» в Україні визначаються як цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [3]. Отже щодо відносно низького рівня іноземних інвестицій з інших держав в економіку України, можна зробити початковий висновок: інвестори не зацікавлені в інвестуванні коштів та інших цінностей в Україну через низьку прибутковість в майбутньому. Звісно ж це не єдина проблема, з несприятливих факторів також виділяють загальнонедовіру інвесторів різного рівня та ряд проблем, що можна спостерігати в функціонуванні державних органів, що пов'язані із розробкою та реалізацією інвестиційної політики уряду [2].

Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій згідно даних Державної служби статистики наведено на рисунку 1 [7].

Судячи з абсолютних показників, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну за 2014 та 2015 роки був меншим, ніж за кожний рік у період з 2011 по 2013. Лінія тренду, яка має на діаграмі червоний колір, дуже красномовно демонструє, що загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну зменшується, що не свідчить на користь швидких позитивних змін в економіці в найближчі роки.

При цьому за роки з 2008 по 2016 рр. Україна встигла зробити дуже несприятливі зрушення: якщо на кінець 2008-го року Україна входила у 20-ку найбільш інвестиційно привабливих країн світу (18-е місце), то в 2015 році вона зайняла 89-е місце, а в 2016 році спустилась

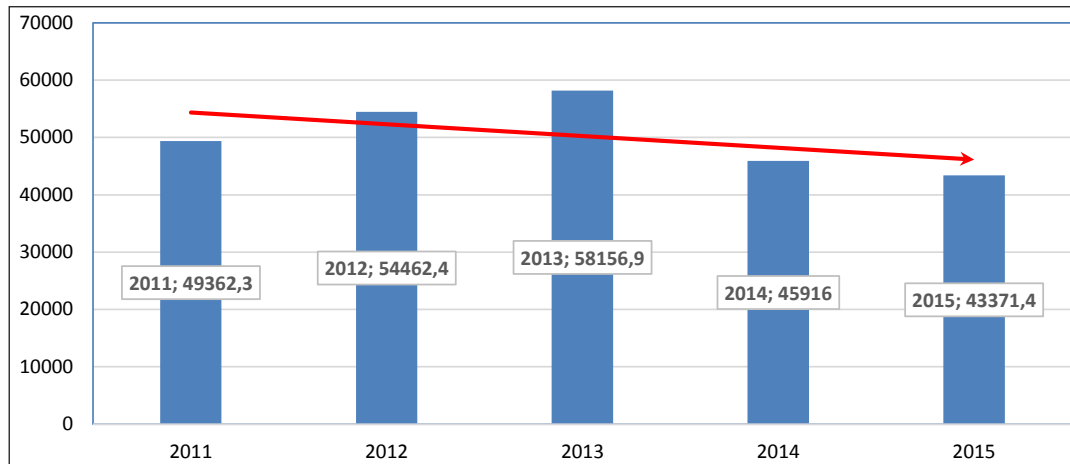

Рис. 1. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій у млн. дол. США на 31 грудня по роках; складено за даними Держкомстату України [7]

ще на 41 позицію і опинилась вже на 130-у місці згідно із рейтингом інвестиційної привабливості країн, розробленим і складеним незалежною аудиторською і консалтинговою компанією BDO International Business Compass (від 2016 року) разом із Гамбургським інститутом світової економіки (HWWI) [8].

Такі показники можна спостерігати навіть не зважаючи на те, що вже з початку 2013 року вступив у повну силу Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», на який поклали великі надії різні науковці [4]. Це не призвело до тих зрушень, на які сподівалися, отже можна говорити про неправильно визначену стратегію залучення іноземних інвестицій в Україну.

Згідно Л. М. Алексеєнко та М. М. Назарова, основними негативними моментами, що обумовлюють низькі показники активності іноземних інвесторів є наступні [1]:

1. Великі ризики щодо виникнення сильної дестабілізації курсу. Це унеможливує довгострокове прогнозування, на якому базується визначення ризиковості інвестицій.

2. Проблеми у банківській сфері, з яких найголовніша – це невигідні умови довгострокового кредитування. Ефективність та стабільність банківської системи – це одна із перших речей, що цікавлять інвесторів, тому невтішні результати одразу зменшують бажання інвестувати.

3. Обмеженість фінансових ресурсів. Це стосується перш за все сфер малого та середнього підприємництва – так, сфера малого бізнесу виробляє в Україні не більше 5% від загального обсягу ВВП, що порівняно із розвиненими країнами вкрай мало [6]. Такі низькі показники пояснюються перш за все недостатністю фінансування та неправильною політикою уряду щодо цього сектору економіки. Такі результати аналізу безсумнівно призводять до втрати великої кількості іноземних інвесторів.

4. Зниження рівня отриманого прибутку українськими підприємствами. Це також пов'язано із несприятливою економічною ситуацією щодо розвитку малого та середнього підприємництва в Україні.

5. Вузька сфера для інвестування, особливо для середніх інвесторів. Це перш за все пов'язано

із нерозвиненістю процесу впровадження інновацій, найбільша частка з яких повинна здійснюватися малими підприємствами, які в Україні функціонують ще дуже слабо. Також до цього пункту відноситься поганий розвиток венчурного підприємництва.

6. Незручне законодавство. Керуючись бажанням привабити іноземних інвесторів, а особливо коли мова йде саме про необхідність залучення коштів таких інвесторів, держава повинна створювати їм вигідні умови для провадження інвестиційної діяльності. Оскільки заходи такого характеру не здійснюються, закордонні інвестори обирають більш зручні варіанти, куди й вкладають свої кошти.

Про глибину і важливість якомога скорішого вирішення цих проблем говорить той факт, що Україна має величезний інвестиційний потенціал. Можна виділити такі фактори: зручне географічне положення, вигідний природно-ресурсний потенціал, достатньо великий рівень розвитку промисловості, наявність величезної кількості висококваліфікованої робочої сили, нерозвиненість ринків (Україна – це прекрасна платформа для збуту товарів через великий на них попит) [1].

Згідно із вищенаведеною інформацією, можемо надати наступні рекомендації щодо збільшення обсягу прямих іноземних інвестицій в Україну:

1. Досягнути макроекономічної стабільності. Це загальна порада, що стосується усієї економіки в цілому. Так, наприклад, при середньому індексі інфляції у 14,59% за період з 2007 по 2016 роки, Україна здається набагато менш привабливою в інвестиційному плані порівняно із тією ж Польщею, де цей показник за той самий період знаходиться на позначці 2,05% [5]. При цьому варто зазначити, що в економічному потенціалі Україна набагато привабливіша за Польщу, але звісно «програє» їй в рівні макроекономічних показників.

2. Створити чітке правове поле для сприяння активізації економічної діяльності. Ця рекомендація стосується перш за все законотворчих органів, які незважаючи на розробку та впровадження відповідних законів, не досягають очікуваних зрушень. Приклад був наведений із Законом України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць», який не сприяв збільшенню обсягів іноземних інвестицій в Україну.

3. Створити спеціальний пільговий податковий режим щодо інвестиційної діяльності закордонних компаній. Якщо інвестори матимуть змогу при однакових ризиках інвестувати в Україну тільки тому, що таким чином вони зароблятимуть більше, сплачуючи менше податків, то вони виберуть саме такий варіант поміж усіх інших як найвигідніший у ситуації, що склалася.

4. Запровадити надання субсидій, субвенцій і різного роду бюджетних позик для розвитку сфери переважно малого, а також середнього за розмірами сектору підприємництва в Україні. Велика кількість інвестицій в розвинених країнах припадають саме на сферу малого (особливо венчурного) та середнього підприємництва. Розвиток цієї галузі, як найбільш пріоритетної, призведе до покращення національної економіки і інвестиційного клімату в державі.

5. Забезпечити правовий захист іноземних інвестицій з боку уряду. Якщо інвестори матимуть змогу знизити свої ризики, маючи державні гарантії, це сприятиме формуванню лояльності щодо вливання інвестицій в Україну.

6. Подолати корупцію на всіх рівнях влади. Таке явище, як «корупція», погано впливає на всі без винятку сфери економіки. Тож розробка ефективних дій, що призведуть до реального її зменшення, – це дуже важливе питання для української економіки, від вирішення якого прямо залежить рівень добробуту населення.

7. Покращити інформаційне забезпечення щодо інвестиційних можливостей різних сфер економіки. Постійний моніторинг стану різних галузей економіки, а також подання детальної інформації про отримані показники до міжнародних інвестиційних фондів дасть змогу сформулювати деталізоване інформаційне поле, до якого можна буде застосовувати економічні моделі задля прогнозування отримання майбутніх при-

бутків при інвестуванні в певні галузі. Покращити інформаційну забезпеченість – це одна з найважливіших рекомендацій.

Кожна з поданих рекомендацій має загальний характер, тобто всі 7 пунктів потребують деталізації і розробки чіткого плану дій, як в короткострокового періоді, так і в довгостроковій перспективі.

Висновки і пропозиції. Україна має величезний потенціал для розвитку, але при цьому рівень іноземних інвестицій, що надходять у національну економіку в чистому вигляді, постійно падає. Це говорить про неправильно розставлені пріоритети уряду, а також нечітко сформовану політику розвитку економіки. Важливою умовою, що сприятиме швидкому піднесенню багатьох сфер економіки, є покращення інвестиційного клімату держави задля збільшення фінансових інвестицій із-за кордону.

У ході дослідження були розроблені і обґрунтовані наступні рекомендації щодо залучення коштів іноземних інвесторів: досягнути макроекономічної стабільності, створити чітке правове поле для сприяння активізації економічної діяльності, створити спеціальний пільговий податковий режим щодо інвестиційної діяльності закордонних компаній, запровадити надання субсидій, субвенцій і різного роду бюджетних позик для розвитку сфери переважно малого, а також середнього за розмірами підприємництва в Україні, забезпечити правовий захист іноземних інвестицій з боку уряду, подолати корупцію на всіх рівнях влади і покращити інформаційне забезпечення щодо інвестиційних можливостей різних сфер економіки. Особливої уваги заслуговує остання рекомендація. Дослідження інвестиційної ситуації в Україні і розробка стратегії розвитку інвестиційного ринку України – це питання, що заслуговують особливої уваги українських науковців.

Список літератури:

1. Алексеенко Л. М. Стан та проблеми формування сприятливого інвестиційного клімату України [Електронний ресурс] / Л. М. Алексеенко, М. М. Назаров // Наука й економіка. – 2013. – Вип. 2. – С. 53–57. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nie_2013_2_11.pdf
2. Дудчик О. Ю. Стан, проблеми та перспективи формування сприятливого інвестиційного клімату України / О. Ю. Дудчик, О. Г. Гайдамашко, В. В. Тихонова // Науковий журнал Економічний форум. – 2016. – № 1. – С. 259–268.
3. Закон України «Про режим іноземного інвестування» від 19.03.1996 р. // ВВР України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.
4. Закон України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 р. № 5205 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5205-17>
5. Зведена таблиця інфляції та іншої статистичної інформації по країнах світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ereport.ru/stat.php?razdel=country>
6. Малий бізнес в Україні займає 5–6% ВВП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://fortetsya.org.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=565:-5-6-&catid=18:press&Itemid=22
7. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України за роки з 2011 по 2015 [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2015/zd/ivu/ivu_u/ivu0315.html
8. Рейтинг інвестиційної привабливості країн BDO International Business Compass 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bdo.ua/uk-ua/news-2/2016/business-compass-2016>
9. Шик Л. М. Стан іноземного інвестування в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення / Л. М. Шик, Н. Є. Скобобогатова // Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – № 3(7). – С. 217–224.

Дудчик О.Ю., Мисильюк Г.В., Лаптев И.А.

Университет таможенного дела и финансов

ИНВЕСТИРОВАНИЕ В УКРАИНЕ: ОБЗОР СОВРЕМЕННОЙ СИТУАЦИИ, РЕКОМЕНДАЦИИ ПО ПРИВЛЕЧЕНИЮ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ

Аннотация

В статье проанализированы публикации украинских учёных, которые исследовали состояние инвестиционного рынка Украины в общих чертах. Сделан обзор современной ситуации, приведена статистическая информация, которая наглядно демонстрирует динамику развития этого сектора экономики в контексте национальной экономики. Рассмотрены пути привлечения прямых финансовых инвестиций из других стран, что поспособствует развитию экономики Украины. На основе проведённого исследования авторами разработаны рекомендации по увеличению инвестиционного спроса.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, стимулирование инвестиционной деятельности, инвестиционная активность, уровень инвестирования, пути привлечения прямых иностранных инвестиций, современное состояние инвестиционного рынка Украины.

Dudchik O.Y., Misilyuk G.V., Laptiev I.A.

University of Customs and Finance

INVESTMENT IN UKRAINE: REVIEW OF THE CONTEMPORARY SITUATION, RECOMMENDATIONS ON ATTRACTION OF FOREIGN INVESTMENTS

Summary

The article analyzes the publications of Ukrainian scientists who investigated the condition of the investment market in Ukraine in general. A review of the current situation is made, statistical information which clearly demonstrates the dynamics of development of this sector of the economy in the context of the national economy is presented. The ways of attracting direct financial investments from other countries which will contribute to the development of the Ukrainian economy are considered. Based on the research conducted, the authors developed recommendations for increasing investment demand.

Keywords: investment attractiveness, stimulation of investment activity, investment activity, level of investment, ways to attract foreign direct investment, the current condition of the Ukrainian investment market.